Overheid, schep voorwaarden voor de popsector

Berend Schans

De politiek vindt van alles over kunst. Het is sowieso maar de vraag wat je onder 'de politiek' verstaat. In de lezing van Gehrels worden 'de politiek' en 'de overheid' als eenduidige, rationeel handelende entiteiten gezien. Helaas weten wij wel beter, maar dit terzijde.

Of het nu 'de politiek' of de door de politiek in het leven geroepen 'georganiseerde jaloezie' (Berg 2007)[1] is, je hebt in de beoordeling van kunst altijd te maken met een symbolische dominantie: zachte vormen van overheersing door professionele 'ideologen' die zich bedienen van rationaliseringen van een dominant gedachtegoed. Of, zoals Hans Blokland het zegt: 'Op het moment dat de overheid een zak met geld geeft, oordeelt zij dus over de kunsten: zij geeft een inhoudelijk antwoord op de vraag wat het persoonlijke en maatschappelijke belang van kunst is en dit antwoord is onherroepelijk gebaseerd, expliciet of impliciet, op politieke overtuigingen over zin en betekenis van leven en samenleven. Iedere euro die wordt besteed aan kunst, is een oordeel over kunst. Wanneer men absoluut geen regeringsoordeel over kunst wenst, dient men, wil men althans consistent blijven, geen enkele overheidssteun te verlangen.' (Blokland 2007)

Het is maar de vraag of de door Gehrels geformuleerde doelen en instrumenten de invloed van de politiek daadwerkelijk zullen vergroten, en of het debat zal groeien tot buiten een afgepaald deel van een toch al beperkte culturele elite. De afwezigheid van het debat over cultuurpolitiek heeft, vrees ik, dieperliggende oorzaken dan de afwezigheid van een adequaat instrumentarium.

Paternalistische overheid

Toch verdient de zienswijze van Gehrels serieuze aandacht. Met name als het gaat om het wegnemen van beoordelingsdruk. De popsector is zeer goed in staat zijn eigen kwaliteit en ontwikkelingsrichting te formuleren. Nu worden bij beoordeling de begrippen kwaliteit en smaak nog steeds door elkaar gehaald. Kwaliteit is niets meer en niets minder dan de mate waarin je voldoet aan verwachtingen. Beoordeel een organisatie op (de kwaliteit van) haar plannen en reken achteraf af. Daartoe is het van belang dat er realistische exploitatiemodellen voor (pop)podia en -festivals komen waarin afhankelijk van plaats en capaciteit, en de daarmee samenhangende functie en het programmeringprofiel, de reële subsidiebehoefte wordt aangegeven. Nu laat de paternalistische overheid met zijn verheffingsidealen ten aanzien van een schoon geschoren bevolking de paradoxale situatie toe dat het publiek zijn eigen programma bij elkaar drinkt. De popsector, die in een turbulente programmeringsdynamiek functioneert – jaren vooruit programmeren

Berend Schans
is directeur van de Vereniging Nederlandse Poppodia en -Festivals (VNPF)

is vanwege de aard van het aanbod onmogelijk –, verdient beter. De financiering van poppodia en -festivals steekt nog steeds schril af tegen andere culturele organisaties en dat terwijl de overheid eenzelfde zogenaamd innoverend inhoudelijk beleid verwacht. Ook hier is (nog steeds) sprake van de bovengenoemde symbolische dominantie.

De ideale houding van de overheid ten aanzien van de popsector zou ik willen omschrijven als voorwaardenscheppend. Met de inhoud kunnen zij zich niet bemoeien omdat daar simpelweg de knowhow voor ontbreekt. Voor de artistiek verantwoordelijke bij poporganisaties is het al niet eenvoudig de razendsnelle ontwikkelingen bij te houden. Voorwaarden scheppen kan overigens niet zonder betrokkenheid. Op landelijk niveau werkt de afnamesubsidie van het Nederlands Popmuziek Plan, hoewel het in totaal om een tamelijk laag bedrag gaat (860.000 euro), op zich prima, zolang er niet allerlei extra bureaucratische verantwoordingseisen worden gesteld, want dan wegen de inkomsten niet meer op tegen de kosten.

Op gemeentelijk niveau zou een relatief kleine extra investering een gemeente zoveel extra rendement opleveren. Het is al lang bekend dat het financieren van culturele infrastructuur zich dubbel en dwars terugverdient in termen van (afgeleide) werkgelegenheid, hogere belastinginkomsten (vanwege het stijgen van de huizenprijzen), vestiging van hoogopgeleide beroepsbevolking en daardoor indirect bedrijven. Dat is voor de popsector niet anders. De mogelijkheid om wat robuustere buffers te hebben zorgt ervoor dat poporganisaties zich zowel inhoudelijk als organisatorisch kunnen ontwikkelen en dat ze niet steeds bezig hoeven te zijn met overleven. Het bieden van speelplekken van aanstormend talent en het presenteren van minder voor de hand liggend, artistiek interessant aanbod, het verbinden van publieksgroepen en het creëren van nieuwe programmavormen, met andere woorden het vervullen van een belangrijke rol in de culturele voorhoede van stad, regio en omgeving, kan dan nog beter worden benut.

Voorwaarden scheppen gaat niet alleen over geld. Helaas is de beleidsmatige inbedding van popcultuur bij gemeenten zeer zwak. Als het gebeurt, is het incidenteel, vaak afhankelijk van een aantal bevlogen individuen, zelden of nooit het resultaat van een gedragen beleid. De incidentele bemoeienis vertaalt zich vaak in hardware (bakstenen) en beperkt zich in veel gevallen tot podia. Zelden wordt er geld uitgetrokken voor een gezonde structurele exploitatie, laat staan voor een programma of – nog breder – voor een infrastructuur (festivals, oefenruimtes, et cetera). Overheden hebben het ook vaak over cultureel ondernemerschap (of nog erger: de zachte sector). Maar dat ondernemerschap wordt vaak belemmerd door een rem op reservevorming, maar ook door allerlei andere, hinderende bepalingen in de subsidievoorwaarden. Ook het gebrek aan kennis over bijvoorbeeld de dance- en clubcultuur in combinatie met angst voor oneerlijke concurrentie met 'reguliere' horeca zit poporganisaties in de weg. Hier moeten overheden verantwoordelijkheid in nemen.

In ruil voor het bieden van deze randvoorwaarden mogen overheden een professionele en zakelijke houding verwachten van poporganisaties, zoals dat ze regelmatig en op hoofdlijnen de financier informeren, door middel van rapportageafspraken, over het halen van de kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen.

Literatuur

Berg, H.O. van den (2007) 'Georganiseerde jaloezie. Pleidooi Minister Plasterk maakt een ernstige denkfout'. In: *NRC Handelsblad*, 23 november.

Blokland, H. (2007) 'Verdeel en heers: waarom kunst een regeringszaak is'. In: *Metropolis M: Tijdschrift over Hedendaagse Kunst*, jrg. 5, nr. 6, december, 26-27.

Noot

1 Met georganiseerde jaloezie doelt Van den Berg op de beoordeling van kunst(enaar) door vakbroeders, *peer review* genoemd.